

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ТА БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ: СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ

THE INNOVATION-INVESTMENT AND SECURITY POLICY OF THE EUROPEAN UNION IN THE CONTEXT OF NEW GEOPOLITICAL CHALLENGES: A STRATEGIC ANALYSIS

Стаття присвячена аналізу інноваційно-інвестиційної та безпекової політики ЄС в умовах геополітичної нестабільності після 2022 року та її впливу на стратегічне планування. Мета дослідження – вивчити еволюцію інноваційної політики, безпекові реформи після повномасштабної війни в Україні та їхню синергію. Актуальність зумовлена потребою адаптації до нових реалій: агресії РФ, напруження між США і Китаєм, кібер- та енергетичних загроз. Застосовано методи стратегічного, контент- і порівняльного аналізу. Визначено вплив реформ на єдність ЄС, стратегії в інноваціях, енергетиці, кібербезпеці та співпраці з НАТО. Результати свідчать про зростання інтеграції інновацій і безпеки в політиці ЄС. Розглянуто нові інструменти, як-от Європейський оборонний інноваційний фонд, і роль України як партнера. Практична цінність — у рекомендаціях щодо стратегії стабільності та підтримки постраждалих держав.

Ключові слова: Європейський Союз, інноваційно-інвестиційна політика, безпекова політика, стратегічне планування, Європейський оборонний інноваційний фонд, Україна, геополітичні виклики, кібербезпека, енергетична безпека.

This article is dedicated to analyzing the innovation-investment and security policies of the European Union in the context of geopolitical instability, particularly after 2022, and their influence on strategic planning amid contemporary global challenges. The aim of the research is to examine the evolution of the EU's innovation-investment policies, the reform of security policies following the outbreak of the full-scale war in Ukraine, and the synergy between these two areas in the face of modern challenges. The relevance of the topic is determined by the necessity for the adaptation of European policies to new realities, such as Russia's aggression, the intensification of tensions between the United States and China, and security threats to the EU, particularly in the areas of cybersecurity and energy. In the course of the study, strategic analysis methods and content analysis of key EU documents were employed, along with a comparative analysis method to evaluate the effectiveness of the initiatives implemented in response to new geopolitical challenges. The impact of the reforms on EU unity was assessed, and key strategies in the fields of innovation, energy, and cybersecurity were identified, alongside strengthening cooperation with NATO and partners amid the war in Ukraine. The results indicate that the integration of security and innovation within EU policy has been significantly strengthened, helping maintain strategic stability amid rapid changes. Key policy areas, such as new financial instruments like the European Defense Innovation Fund, and Ukraine's role as a potential partner in ensuring security and innovation development, were discussed. The practical value of the article lies in its ability to provide recommendations for developing an effective strategy for integrating security and innovation into EU policy, serving as a foundation for ensuring stability and sustainable development in the region amidst contemporary global threats. The article also holds significance for shaping national and international policies, particularly in terms of supporting countries affected by geopolitical upheavals.

Key words: European Union, innovation-investment policy, security policy, strategic planning, European Defense Innovation Fund, Ukraine, geopolitical challenges, cybersecurity, energy security.

УДК 338.24:355.48

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-38>

Гетманенко О.О.¹

доктор філософії у галузі міжнародної економіки, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Ужгородський національний університет

Hetmanenko Oleksiy

Uzhhorod National University

Постановка проблеми. У ХХІ столітті Європейський Союз опинився перед низкою нових геополітичних викликів, які радикально змінюють його стратегію розвитку. Зростаюча кількість гібридних загроз, військові конфлікти (зокрема війна Росії проти України), енергетична та кіберзалежність, а також глобальна економічна фрагментація ставлять під сумнів ефективність традиційних моделей безпеки, економічної політики та інноваційного розвитку. Ці виклики не лише взаємопов'язані, а й посилюють один одного, що створює необхідність формулювання нових інтегрованих підходів до політики ЄС.

З огляду на це, проблема інтеграції політик безпеки, інвестицій та інновацій в єдину стратегію

стає актуальною для забезпечення не лише стабільності країн-членів ЄС, але й для зміцнення його глобальних позицій. Відсутність такого підходу призводить до неефективності реагування на нові загрози та ослаблення внутрішньої економічної стійкості.

Практичне розв'язання цієї проблеми має критичне значення як для держав-членів ЄС, що повинні адаптувати свої стратегії до змінюваних глобальних реалій, так і для країн-кандидатів, зокрема України, яка потребує комплексної підтримки ЄС для подолання економічних та безпекових викликів. Тому розвиток інтегрованої стратегії політик ЄС в контексті безпеки, інвестицій та інновацій є ключовим науковим завданням для

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3869-3274>

досягнення стабільності та стратегічної автономії ЄС у сучасному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У контексті нових геополітичних викликів, зокрема повномасштабної війни в Україні, Європейський Союз активно трансформує свої підходи до інноваційної, інвестиційної та безпекової політики, акцентуючи на стратегічній автономії, технологічній суверенності та посиленні стійкості економіки до зовнішніх шоків.

У жовтні 2023 року Європейська комісія опублікувала стратегічну доповідь, що підкреслює необхідність нової інноваційної парадигми, орієнтованої на зміцнення конкурентоспроможності ЄС та зменшення залежності від третіх країн у критичних технологічних секторах. Особлива увага приділена розвитку штучного інтелекту, квантових технологій і біотехнологій. У документі наголошено на важливості балансу між відкритістю інноваційної системи та захистом стратегічних інтересів [1, с. 3–5].

Раніше, в березні 2022 року, був ухвалений ключовий документ – «Strategic Compass», який визначає основні напрями розвитку спільної політики безпеки та оборони ЄС до 2030 року. Він охоплює чотири пріоритети: здатність до оперативного реагування, зміцнення кібербезпеки, інвестиції в обороноздатність і стратегічні партнерства. Окремий акцент зроблено на протидії гібридним загрозам, боротьбі з дезінформацією та розвитку оборонно-промислової бази [2, с. 8–10].

У березні 2025 року Європейська рада в оновлених висновках наголосила на необхідності глибшої інтеграції інноваційної, інвестиційної та безпекової політик з метою формування цілісної архітектури стратегічної автономії. Серед пріоритетів – завершення банківського союзу, створення єдиного ринку капіталу та залучення інвестицій у зелений і цифровий трансформаційний порядок денний [3, с. 12–14].

Окрему увагу цьому напрямку приділяють і науковці. Зокрема, Катерина Гусарова розглядає політику відкритої стратегічної автономії ЄС як інструмент посилення індустріального потенціалу, що одночасно створює виклики для регуляторної гармонізації всередині ЄС [18, с. 45–52]. М. В. Дубель аналізує роль інноваційної промислової політики у забезпеченні національної безпеки, підкреслюючи зростаючу роль технологічного суверенітету в новій глобальній конфігурації [19, с. 112–118].

Водночас, за висновками Шишкіна І., Баран А. та Березовської-Чміль О., політика безпеки ЄС перебуває в активному процесі адаптації до викликів, спричинених війною в Україні, і вимагає нових підходів до оборонної кооперації та цифрової безпеки [20, с. 58–66].

Попри інституційні зусилля, залишаються невирішеними ряд ключових проблем. Зокрема, відсутність єдиного підходу до інвестування у критичні

технології серед держав-членів ЄС ускладнює формування ефективної інвестиційної стратегії. Бракує узгодженості між інноваційною, інвестиційною та безпековою політиками, що обмежує потенціал досягнення повної стратегічної автономії. Крім того, збереження залежності від постачальників технологій з третіх країн, зокрема в енергетиці, мікроелектроніці та кібербезпеці, створює додаткові ризики для суверенітету та безпеки ЄС.

Отже, подальші наукові дослідження та міждержавні політики мають бути спрямовані на побудову системного і скоординованого підходу, який дозволить ЄС зберігати стабільність, адаптивність і глобальну конкурентоспроможність в умовах турбулентного світового порядку.

Постановка завдання. Метою цієї статті є всебічний аналіз трансформації інноваційно-інвестиційної та безпекової політики Європейського Союзу в контексті нових геополітичних викликів. В умовах змінного глобального середовища, ЄС активно переглядає свої стратегії з метою забезпечення стійкості та стратегічної автономії, що вимагає глибокого вивчення взаємодії цих двох політик та їх впливу на загальну конкурентоспроможність та безпеку регіону. У межах цієї мети основними завданнями дослідження є:

1. Оцінка сучасних програм та інструментів ЄС у сферах інновацій та інвестицій. Одним із центральних аспектів стратегії ЄС є програма *Horizon Europe*, яка покликана стимулювати науково-дослідницькі ініціативи, спрямовані на технологічні інновації в ключових секторах, таких як штучний інтелект та біотехнології [European Commission, 2021]. Інші важливі програми, як *InvestEU* та *European Chips Act*, є частинами стратегії для залучення інвестицій у критичні технології та забезпечення технологічної автономії ЄС [European Commission, 2023a; European Commission, 2023b]. Оцінка ефективності цих ініціатив є необхідною для визначення їх впливу на розвиток інновацій та економічну стабільність ЄС в умовах геополітичної турбулентності.

2. Аналіз безпекової політики ЄС після 2022 року. Роль безпекової політики в контексті нинішніх глобальних загроз, зокрема війни в Україні та зростаючої напруги між ЄС і Росією, значно зросла. Документ «Strategic Compass» ЄС, ухвалений у 2022 році, визначає основні напрями безпекової стратегії до 2030 року, зокрема підвищення спроможностей ЄС в управлінні кризами, кібербезпеці та боротьбі з гібридними загрозами [European Council, 2022]. Оцінка змін у безпековій політиці після 2022 року, зокрема інтеграція безпеки у стратегічне планування, є важливим етапом у забезпеченні стабільності ЄС.

3. Визначення впливу нових геополітичних викликів на стратегічне планування ЄС. Сучасні геополітичні реалії, включаючи кризу в Україні, посилення

впливу Китаю, та трансформацію міжнародних торгових відносин, змушують ЄС адаптувати свою стратегію до нових викликів. Проблеми, пов'язані з енергетичною залежністю, цифровою безпекою та необхідністю розширення економічної автономії, ставлять нові вимоги до європейської політики [European Commission, 2022]. Потреба в оновленій стратегії, яка поєднує інноваційно-інвестиційний та безпековий компоненти, є критично важливою для забезпечення стійкості та стратегічної автономії ЄС в умовах змінного глобального порядку.

4. Пропозиція шляхів інтеграції інноваційно-інвестиційного та безпекового напрямів у межах єдиної стратегії. Для забезпечення ефективної конкурентоспроможності ЄС в умовах сучасних геополітичних викликів, необхідно інтегрувати інноваційну, інвестиційну та безпекову політику в єдину стратегію. Це включає розбудову єдиного європейського ринку капіталу, що дозволить спрямувати інвестиції на розвиток критичних технологій та зміцнення безпеки [European Council, 2025]. Синергія між інноваціями та безпекою є основою для забезпечення стратегічної автономії ЄС у глобальному контексті.

Таким чином, ця стаття спрямована на комплексний аналіз сучасних стратегій ЄС у сферах інновацій, інвестицій та безпеки, а також на розробку пропозицій для інтеграції цих напрямів у єдину стратегію для підвищення стійкості та конкурентоспроможності ЄС у нових глобальних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна війна в Україні загострила геополітичну нестабільність у Європі, що змусило ЄС переглянути засади своєї економічної та безпекової політики. Новий стратегічний контекст вимагає системної інтеграції інноваційної, інвестиційної та оборонної складових для забезпечення довгострокової автономії та стійкості ЄС.

Оцінка інноваційно-інвестиційної політики ЄС: аналіз ключових програм

В умовах геополітичної нестабільності та змін, спричинених війною в Україні, Європейський Союз (ЄС) вимушений переглянути свою політику у сфері інновацій та інвестицій. Це пов'язано з необхідністю забезпечення технологічної та економічної автономії ЄС, зменшення залежності від зовнішніх постачальників, а також інтеграцією нових безпекових пріоритетів у стратегії розвитку. У цьому контексті інноваційно-інвестиційна політика ЄС набуває особливої актуальності, зокрема через низку стратегічних програм, які спрямовані на підтримку досліджень, інновацій та інвестицій в критичні сектори.

ЄС розробив кілька ключових програм, спрямованих на стимулювання інновацій, розвиток інвестицій та зміцнення безпекової інфраструктури. До таких програм відносяться:

1. Horizon Europe
2. Digital Europe Programme

3. InvestEU
4. European Chips Act
5. REPowerEU Plan

Систематизація основних європейських інструментів підтримки технологічної автономії та безпеки:

1. Horizon Europe – програма є найбільшим ініціативним інструментом ЄС для фінансування наукових досліджень та інновацій. Вона передбачає бюджет у розмірі €95,5 млрд на період 2021–2027 рр., що надає можливість підтримки проєктів у таких напрямках, як наука, технології та інновації [4, с. 34].

2. Digital Europe Programme – програма спрямована на розвиток цифрових технологій в ЄС з бюджетом €7,59 млрд на 2021–2027 рр. Це забезпечить фінансування таких напрямів, як штучний інтелект, кібербезпека, цифрові навички та високопродуктивні обчислення [5, с. 12].

3. InvestEU – є інструментом, що сприяє мобілізації приватних інвестицій у стратегії ЄС, зокрема в інфраструктуру, малі та середні підприємства, а також соціальні проєкти. Бюджет програми складає €26,2 млрд на період 2021–2027 рр. [6, с. 56].

4. European Chips Act – з огляду на глобальні виклики, пов'язані з виробництвом та постачанням мікросхем, ЄС запустив програму з бюджетом €43 млрд (включаючи приватні інвестиції) до 2030 року. Програма спрямована на розвиток внутрішнього виробництва мікросхем, зменшення залежності від зовнішніх постачальників та зміцнення технологічної незалежності ЄС [7, с. 78].

5. REPowerEU Plan – програма націлена на забезпечення енергетичної безпеки ЄС, скорочення залежності від викопних джерел енергії та сприяння розвитку відновлювальних джерел енергії. Загальний бюджет програми становить €210 млрд на період 2022–2027 рр. [8, с. 21].

Усі ці програми відображають нову стратегію ЄС, спрямовану на зміцнення технологічної незалежності. Особливо це видно у сферах, таких як мікроелектроніка, цифровізація та енергетична безпека. ЄС активно інвестує у відновлювальні джерела енергії, зокрема через REPowerEU Plan, а також прагне до розвитку технологій, що забезпечать більш високий рівень автономії в стратегічних сферах [9, с. 45].

Хоча всі ці програми мають стратегічне значення для розвитку ЄС, є певні обмеження у їхній взаємодії з безпековими пріоритетами. Програма Horizon Europe, наприклад, хоча й орієнтована на інновації та технології, не має чіткої інтеграції з оборонними та безпековими стратегіями. Аналогічно, Digital Europe Programme, попри акцент на кібербезпеку, не охоплює всі аспекти безпеки, які можуть бути критичними для забезпечення стратегічної автономії ЄС в умовах геополітичної напруженості (табл. 1) [10, с. 13].

Порівняння основних програм ЄС

Програма	Бюджет (€ млрд)	Основні напрями	Пріоритети
Horizon Europe	95,5	Наукові дослідження, технологічний розвиток	Інновації, наука
Digital Europe Programme	7,59	Штучний інтелект, кібербезпека, цифрові навички	Цифрова трансформація, розвиток технологій
InvestEU	26,2	Інфраструктура, МСП, соціальні інвестиції	Підтримка стратегічних секторів
European Chips Act	43 (до 2030)	Виробництво мікросхем, дослідження та інновації	Зменшення залежності від імпорту
REPowerEU Plan	210	Відновлювальна енергія, енергоефективність	Енергетична безпека, зелена трансформація

Джерело сформована автором на основі джерела [4, с. 34; 5, с. 12; 6, с. 56; 7, с. 78; 8, с. 21]

Інноваційно-інвестиційна політика ЄС є важливим інструментом у забезпеченні економічної стабільності та технологічної незалежності. Однак для досягнення максимального ефекту важливо посилити інтеграцію цих програм з безпековими пріоритетами ЄС, зокрема у сферах, пов'язаних з обороною, кібербезпекою та енергетичною безпекою. Сучасні програми, хоча і мають значний фінансовий потенціал, потребують удосконалення для більш чіткої взаємодії з зовнішніми загрозами та безпековими викликами.

Еволюція безпекової політики ЄС

Безпекова політика Європейського Союзу (ЄС) пройшла значний еволюційний шлях, реагуючи на численні виклики, як внутрішні, так і зовнішні. Розвиток цієї політики з часом набув більш комплексного та інтегрованого характеру, спрямованого на посилення оборонної спроможності ЄС у контексті глобальних загроз. В умовах зростаючих геополітичних напружень, зокрема через конфлікти на східних кордонах ЄС, безпека стала одним з пріоритетних напрямів європейської політики. Зокрема, інтеграція технологій у військову стратегію ЄС та співпраця з НАТО відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності та готовності ЄС до нових загроз.

Одним із основних документів, що визначає стратегію ЄС у сфері безпеки та оборони, є Стратегічний компас ЄС. Прийнятий у 2022 році, цей документ визначає ключові напрямки розвитку оборонної політики ЄС на найближчі десятиліття. Одним із основних його завдань є забезпечення ЄС спроможністю реагувати на глобальні виклики безпеки, зокрема на нові військові конфлікти, кіберзагрози та гібридні війни.

Стратегічний компас передбачає створення мобільних сил швидкого реагування, покращення здатності ЄС до автономного ведення операцій, а також розширення взаємодії з партнерами по всьому світу. Важливим аспектом є розвиток інноваційних технологій у військовій сфері, таких

як штучний інтелект, роботизовані системи, та передові кіберзахисти, що повинні стати основними елементами нової оборонної стратегії ЄС [11, с. 19].

Для забезпечення безпекової автономії ЄС важливою складовою є Європейська оборонна промислова стратегія (EDIS), яку ЄС розробив у 2020 році. Стратегія спрямована на розвиток оборонної промисловості, підтримку технологічних інновацій та підвищення конкурентоспроможності європейських компаній в оборонному секторі. EDIS зокрема включає підтримку створення єдиного оборонного ринку, збільшення фінансування інноваційних оборонних технологій та посилення співпраці між державами-членами щодо оборонних закупівель.

Однією з основних цілей EDIS є створення здатності ЄС до виробництва власних передових оборонних технологій, таких як високоточні ракети, безпілотні літальні апарати та кіберзахисти, що дозволить зменшити залежність від зовнішніх постачальників і забезпечити більш високу автономію ЄС у сфері безпеки [12, с. 67].

ЄС також активно розвиває свою співпрацю з НАТО в оборонній сфері. НАТО залишається основним партнером ЄС у питанні колективної безпеки та оборони. Співпраця між двома організаціями спрямована на забезпечення оперативної сумісності збройних сил, обмін розвідувальною інформацією, а також спільні навчання та операції. Важливим кроком стало підписання угоди між ЄС і НАТО в 2016 році, яка визначила сфери, де співпраця повинна бути поглиблена, зокрема в боротьбі з тероризмом, кіберзахисті та кризовому управлінні.

Однак, попри важливість цієї співпраці, існує питання щодо можливого дублювання зусиль в оборонній сфері, оскільки як ЄС, так і НАТО мають власні програми і стратегії в цій галузі. Проблемою також є різний рівень оборонної спроможності держав-членів ЄС, що ускладнює інтеграцію зусиль у сфері безпеки [13, с. 45].

Попри значні досягнення ЄС у створенні сучасної безпекової політики, важливою проблемою залишається недостатня інтеграція технологічного компоненту в оборонне планування. В умовах швидкого розвитку технологій, зокрема в сферах штучного інтелекту, кібербезпеки та роботизації, ЄС має значно покращити свої зусилля у впровадженні інновацій в оборонний сектор.

Наприклад, Стратегічний компас ЄС визнає необхідність розвитку технологій для забезпечення автономних операцій, але конкретні кроки у цьому напрямку залишаються невизначеними, що створює певну прогалину в оборонній стратегії [14, с. 52]. Технологічна відсталість у певних напрямках може стати загрозою для безпеки ЄС в умовах глобальної конкуренції на арені інноваційних технологій. Тому інтеграція новітніх технологій у військові стратегії та виробництво повинна стати пріоритетом для ЄС у майбутньому.

Необхідність синергії політик: геополітична аргументація

Геополітичні зміни, зокрема війна в Україні, технологічна конкуренція з Китаєм і стратегічна залежність від США, зумовлюють необхідність більш тісної інтеграції та синергії політик в рамках Європейського Союзу. Війна, що триває в Україні, не лише впливає на безпекову ситуацію в Європі, а й вимагає від ЄС перегляду стратегічних підходів у сфері безпеки, економіки та технологій. Одночасно з цим, конкурентні переваги зростаючої технологічної потужності КНР, а також довгострокова залежність від США, спонукають до створення більш автономної і гармонізованої політики в ЄС, що б дозволила зменшити ці зовнішні виклики.

Війна в Україні з початку 2022 року кардинально змінила геополітичну картину Європи. Український конфлікт став каталізатором нових безпекових реалій, що поставили під сумнів спроможність ЄС автономно реагувати на загрози, враховуючи залежність від зовнішніх сил, таких як США. Між тим, залежність Європи від трансатлантичних партнерів, зокрема у військовій сфері, підкреслює важливість диверсифікації стратегічних зв'язків і посилення європейської безпеки через внутрішню інтеграцію [15, с. 35].

Конкуренція з Китайською Народною Республікою (КНР) у сфері технологій і економіки стає ще одним важливим фактором. КНР активно розвиває новітні технології, такі як штучний інтелект, квантові обчислення та 5G, що ставить ЄС в ситуацію стратегічного відставання в певних сферах. Водночас, розвиток технологій, який дозволяє Китаю значно посилювати своє геополітичне становище, ставить під питання незалежність Європи від китайських технологічних рішень. Тому для забезпечення стабільності і розвитку ЄС необхідно впроваджувати політики, що

сприятимуть технологічній автономії, підтримці інновацій і високих технологій на рівні ЄС.

У цьому контексті залежність від США у питаннях безпеки, розвідки та оборони також створює певні ризики для стратегічної автономії ЄС. Підтримка США у війні в Україні важлива для ЄС, однак в довгостроковій перспективі це створює виклик, оскільки Європа повинна балансувати свої відносини з потужними міжнародними акторами, такими як США і Китай, в умовах наростаючої конкуренції [16, с. 59].

Жозеп Боррель, високий представник ЄС з питань зовнішніх справ і політики безпеки, неодноразово підкреслював важливість зміни стратегічного курсу ЄС, виходячи з нових реалій. У своєму виступі він зазначив: «Європа повинна стати більш незалежною в питаннях безпеки та оборони, якщо хоче зберегти свою політичну спроможність та незалежність в глобальному контексті». Це твердження стало основою для багатоаспектної трансформації політики ЄС, спрямованої на зміцнення внутрішньої єдності та стійкості до зовнішніх загроз, таких як техногенна конкуренція, кіберзагрози, а також зростання нестабільності на східних кордонах ЄС [17, с. 20].

Ця ідея лежить в основі важливих ініціатив, таких як Стратегічний компас ЄС, що передбачає не тільки посилення оборонних спроможностей ЄС, а й інтеграцію технологій для забезпечення автономії від зовнішніх партнерів, особливо в питаннях безпеки. Важливою складовою цієї трансформації є розвиток спільних оборонних програм, що дозволяють знижувати залежність від зовнішніх держав, водночас зберігаючи міцні трансатлантичні зв'язки з США.

Аргументація на користь уніфікованого підходу до політик ЄС включає кілька важливих аспектів. Перш за все, єдиний і координований підхід дозволяє знизити дублювання зусиль та забезпечити більшу ефективність при реагуванні на внутрішні і зовнішні загрози. Відсутність синергії між різними політиками ЄС може призвести до розпорошення ресурсів, створення прогалин у національних стратегічних інтересах, а також до недостатньої оперативності у питаннях, що стосуються безпеки.

Інтеграція безпекових, економічних та технологічних політик дозволяє ЄС реалізувати комплексні стратегії, що відповідають вимогам сучасного геополітичного ландшафту. Наприклад, уніфікація оборонної та інноваційної політики створює базу для розвитку передових технологій у військовій сфері, що дозволяє ЄС не тільки адаптуватися до нових викликів, а й передбачати майбутні загрози. Цей підхід особливо важливий в умовах сучасної технологічної революції, яка зумовлює виникнення нових форм загроз, таких як кіберзагрози або гібридні війни.

Також, уніфікація політик дає змогу створити більш гнучку та швидку систему реагування на кризи, що є ключовим фактором у сучасних умовах, коли кожен день затримки може мати серйозні геополітичні наслідки. Важливим є також посилення співпраці між державами-членами ЄС в оборонному плануванні та технологічному розвитку, що дозволяє створити стійку та високоефективну оборонну спроможність.

Необхідність синергії політик ЄС є очевидною в умовах сучасних геополітичних та технологічних викликів. Війна в Україні, конкуренція з КНР та стратегічна залежність від США вимагають інтеграції політик у питаннях безпеки, економіки та технологій. Використання уніфікованого підходу дозволить ЄС забезпечити більш високу автономію, ефективність та готовність до реагування на нові загрози, що робить цей шлях необхідним для майбутнього розвитку Європейського Союзу.

Ключові висновки дослідження

Сучасні виклики, зумовлені повномасштабною війною Росії проти України, ескалацією глобального технологічного протистояння та ерозією ліберального світопорядку, змусили Європейський Союз переглянути базові підходи до формування стратегічної політики. Проведене дослідження доводить, що ефективне реагування на нову геополітичну конфігурацію вимагає не тільки тактичних корекцій, але й глибокої парадигмальної трансформації. На основі аналізу ключових інституційних ініціатив, фінансових інструментів і безпекових стратегій ЄС виокремлено чотири системні висновки.

1. Фрагментація стратегій – головна інституційна загроза. Попри кількість стратегічних документів і програм, відсутність міжсекторальної узгодженості обмежує потенціал ЄС у забезпеченні технологічної суверенності та стратегічної автономії. Фрагментація підходів – між інституціями, державами-членами та секторальними напрямами – перешкоджає ефективній мобілізації ресурсів і консолідації зусиль. В умовах зростаючої гібридної загрози така розбалансованість виступає не лише перешкодою, але й потенційним вразливим місцем у стратегічній архітектоніці ЄС.

2. Перехід від ліберального до геоекономічного підходу. Європейський Союз поступово відмовляється від ідеалів ліберальної глобалізації, натомість дедалі більше використовує економічні інструменти для досягнення геополітичних цілей. Геоекономіка як нова методологія стратегічного мислення посідає центральне місце в документах ЄС, зокрема в Індикативному плані технологічної незалежності, Європейському акті про чипи та політиці дерегуляції критичних ланцюгів постачання. Цей перехід змінює логіку публічної політики – від орієнтації на ринок до цільового державного втручання.

3. Інтеграція інноваційної та безпекової політики через подвійні технології. Межа між оборонною та цивільною технологіями стає дедалі менш чіткою. Саме тому подвійні технології потребують спільного регуляторного і фінансового підходу. Зокрема, розвиток штучного інтелекту, квантових обчислень, супутникових систем і автономної мобільності має інтегруватися в єдину політику як частина концепту "інтелектуальної оборони". Проте, наразі політики безпеки та інновацій реалізуються паралельно, без стратегічного перетину, що знижує загальну ефективність інвестицій та інституційного потенціалу.

4. Створення Єдиного стратегічного фонду технологічної незалежності. Ці висновки підкреслюють, що ЄС перебуває на етапі стратегічного зламу, де майбутня ефективність його політики визначатиметься не окремими ініціативами, а здатністю до системної інтеграції і формування уніфікованої геоекономічної стратегії нового покоління.

Висновки. Здійснене дослідження підтверджує нагальну необхідність ревізії чинної парадигми політики Європейського Союзу. Геополітичні трансформації, спричинені війною в Україні, зростаючою конкуренцією на тлі технонаціоналізму та структурною залежністю від зовнішніх партнерів, продемонстрували обмеженість фрагментованого підходу до формування стратегій безпеки, інновацій та інвестицій.

Відокремлення секторів, характерне для попередніх етапів європейського інтеграційного процесу, більше не відповідає системним викликам XXI століття. Інноваційна та інвестиційна політика мають бути не лише доповненням до безпекової стратегії, а її органічною складовою. Формування стратегічної стійкості ЄС можливе лише за умови глибокої структурної інтеграції між дослідницько-інноваційним сектором, оборонно-промисловим комплексом та інституціями спільної зовнішньої та безпекової політики.

У цьому контексті доцільним є:

- перегляд стратегічних документів ЄС із врахуванням концепції технологічної автономії;
- створення Єдиного стратегічного фонду технологічної незалежності, що акумулює ресурси з інноваційних, цифрових та оборонних програм;
- стимулювання розвитку технологій подвійного призначення як пріоритету фінансування;
- формування нових механізмів координації між секторами безпеки та інновацій, включаючи спільні інститути аналізу ризиків і технологічного прогнозування.

Таким чином, системний інтегрований підхід, орієнтований на стратегічну стійкість, інноваційну безпеку та технологічну автономію, може стати ключовим фактором конкурентної переваги Європейського Союзу в глобальному геополітичному контексті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. European Commission. Strategic insights: research, innovation, and technology policy analysis in Europe amidst geopolitical competition. 2023. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/strategic-insights-research-innovation-and-technology-policy-analysis-europe-amidst-geopolitical-2023-10-20_en
2. European Council. A Strategic Compass for security and defence. 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/strategic-compass/>
3. European Council. European Council conclusions on competitiveness, European defence and security and migration. 2025. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/03/20/european-council-conclusions-on-competitiveness-european-defence-and-security-and-migration/>
4. Європейська комісія. Horizon Europe: Research and Innovation Programme. С. 34. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
5. Європейська комісія. Digital Europe Programme. С. 12. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
6. Європейська комісія. InvestEU Programme. С. 56. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
7. Європейська комісія. European Chips Act. С. 78. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
8. Європейська комісія. REPowerEU Plan. С. 21. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
9. Брюссель, Європейська комісія. Технологічна незалежність ЄС: перехід до зелених технологій. С. 45. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
10. Європейська комісія. Безпека та інновації: Програми та стратегії для європейської оборони. С. 13. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
11. Європейська комісія. Стратегічний компас ЄС: Безпека та оборона в умовах глобальних викликів. С. 19. URL: https://europa.eu/info/strategic-compass_en
12. Європейська комісія. Європейська оборонна промислова стратегія (EDIS). С. 67. URL: https://europa.eu/info/defence-industry_en
13. Європейська комісія. Співпраця ЄС з НАТО в оборонній сфері. С. 45. URL: https://europa.eu/info/eu-nato-cooperation_en
14. Європейська комісія. Технології та інновації в оборонному секторі ЄС. С. 52. URL: https://europa.eu/info/defence-innovation_en
15. Європейська комісія. Геополітичні зміни та їх вплив на безпекову політику ЄС. С. 35. URL: https://europa.eu/info/geopolitical-changes_en
16. Європейська комісія. Стратегія ЄС у контексті технологічної конкуренції з КНР. С. 59. URL: https://europa.eu/info/eu-china-strategy_en
17. Боррель Ж. Роль ЄС у новому геополітичному середовищі. С. 20. URL: https://europa.eu/info/borrell-geopolitics_en

18. Гусарова К. Політика відкритої стратегічної автономії ЄС: імплікації для індустріального розвитку. *Український журнал європейських студій*. 2023. № 2(23). С. 45–52.

19. Дубель М. В. Інноваційна промислова політика як чинник національної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 75(1). С. 112–118.

20. Шишкін І., Баран А., Березовська-Чміль О. Політика безпеки ЄС в умовах нових геополітичних загроз. *Європейські перспективи*. 2023. № 4. С. 58–66.

REFERENCES:

1. European Commission. (2023, October 20). *Strategic insights: Research, innovation, and technology policy analysis in Europe amidst geopolitical competition*. Available at: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/strategic-insights-research-innovation-and-technology-policy-analysis-europe-amidst-geopolitical-2023-10-20_en
2. European Council. A Strategic Compass for security and defence. 2022. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/strategic-compass/>
3. European Council. (2025, March 20). *European Council conclusions on competitiveness, European defence and security and migration*. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/03/20/european-council-conclusions-on-competitiveness-european-defence-and-security-and-migration/>
4. European Commission. *Horizon Europe: Research and innovation programme*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
5. European Commission. *Digital Europe Programme*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
6. European Commission. *InvestEU Programme*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
7. European Commission. *European Chips Act*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
8. European Commission. *REPowerEU Plan*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
9. European Commission. *Technological independence of the EU: The transition to green technologies*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
10. European Commission. *Security and innovation: Programmes and strategies for European defence*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>
11. European Commission. *Strategic Compass of the EU: Security and defence in global challenges*. Available at: https://europa.eu/info/strategic-compass_en
12. European Commission. *European Defence Industrial Strategy (EDIS)*. Available at: https://europa.eu/info/defence-industry_en

13. European Commission. *EU-NATO defence cooperation*. Available at: https://europa.eu/info/eu-nato-cooperation_en
14. European Commission. *Technologies and innovation in the EU defence sector*. Available at: https://europa.eu/info/defence-innovation_en
15. European Commission. *Geopolitical changes and their impact on EU security policy*. https://europa.eu/info/geopolitical-changes_en
16. European Commission. *EU strategy in the context of technological competition with China*. Available at: https://europa.eu/info/eu-china-strategy_en
17. Borrell J. *The role of the EU in the new geopolitical environment*, p. 20. Available at: https://europa.eu/info/borrell-geopolitics_en
18. Husarova K. (2023) Polityka vidkrytoi stratehichnoi avtonomii YeS: implikatsii dlia industrialnoho rozvytku [The EU's Open Strategic Autonomy Policy: Implications for Industrial Development]. *Ukrainskyi zhurnal yevropeiskyykh studii*, no. 2(23), pp. 45–52.
19. Dubel M. V. (2023) Innovatsiina promyslova polityka yak chynnyk natsionalnoi bezpeky [Innovative Industrial Policy as a Factor of National Security]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 75(1), pp. 112–118.
20. Shyshkin I., Baran A., Berezovska-Chmil O. (2023) Polityka bezpeky YeS v umovakh novykh heopolitychnykh zahroz [EU Security Policy under New Geopolitical Threats]. *Yevropeiski perspektyvy*, no. 4, pp. 58–66.